

تعلیق

درکامی بجهان

روشی نوین در آموزش خط - تعلیق

تاریخچه آن

بخط

عباس هقانیان

بنیانگذار و استاد انجمن خوشنویسان

شهرستان نظر

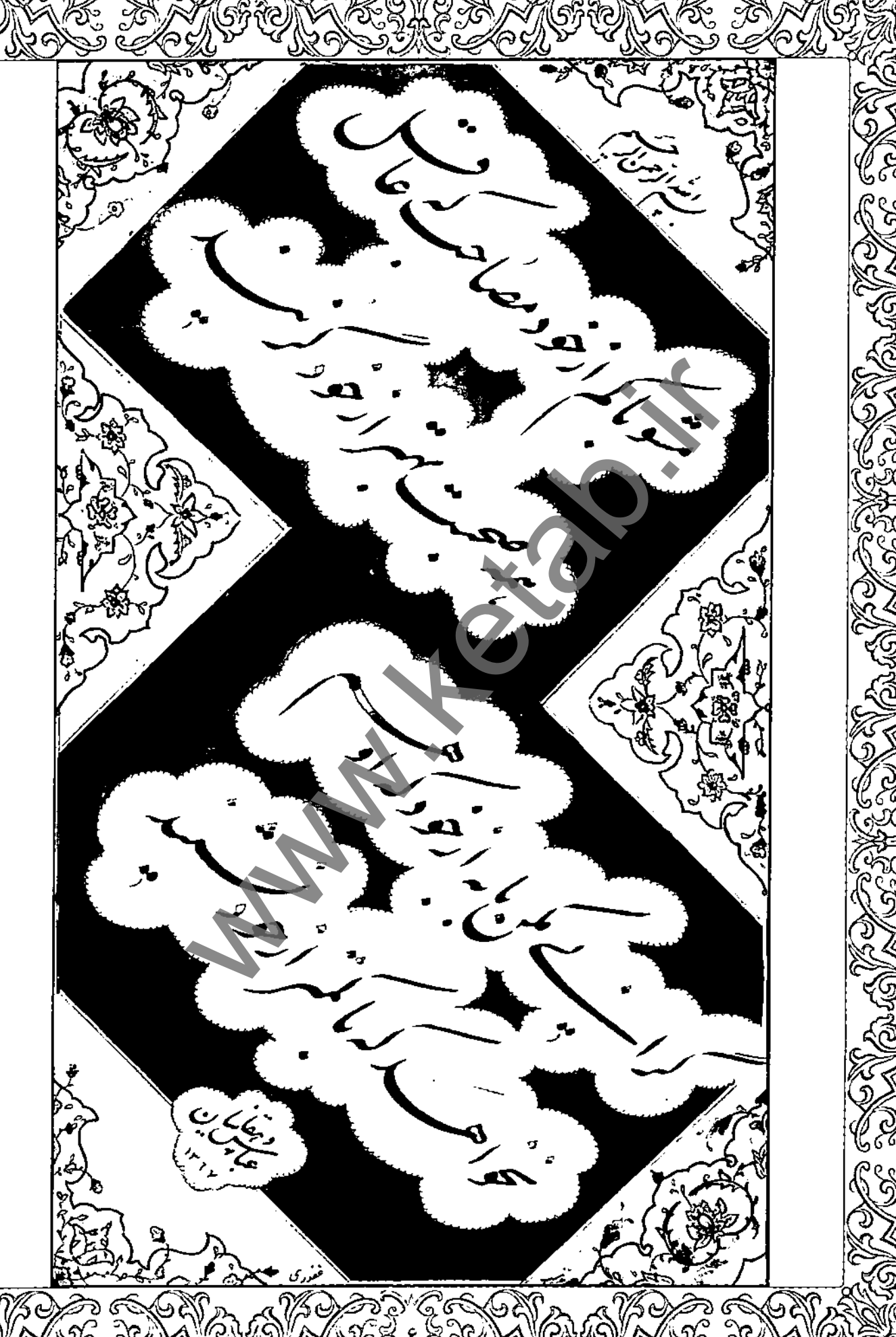
سرشناسه : دهقانیان، عباس، ۱۳۳۴ -
 عنوان و نام پدیدآور : دریچه‌ای به جهان نستعلیق روشی نوین در آموزش خط نستعلیق
 و تاریخچه آن/عباس دهقانیان
 مشخصات نشر : تهران: وداد، ۱۳۹۰.
 مشخصات ظاهری : ۸۶ ص، ۲۳×۲۹ س.م.
 شابک : 978-964-7448-54-3
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 موضوع : خط نستعلیق - راهنمای آموزشی
 موضوع : خوشنویسی - راهنمای آموزشی
 موضوع : خط - تاریخ
 ردیف‌بندی کتبه : ۱۳۹۰ ۹۵۲ف/۳۶۳۹NK
 ردیف‌بندی دهوی : ۷۴۵/۶۱۹ف
 شماره کتابشناسی ملی : ۰۴۷۳۲۴۲

دریچه ای به جهان نستعلیق

نام کتاب

ناشر : انتشارات وداد
 نویسنده و خوشنویس : عباس دهقانیان
 طرح جلد و خوشنویسی : عباس دهقانیان
 اجرا و صفحه بندی : شیرین قوینه
 ناظر چاپ : مجید کرکی
 چاپ و صحافی : طلایه آفاق
 قطع : رحلی
 تیراژ : ۱۵۰۰ نسخه
 قیمت : ۵۰۰۰ تومان
 نوبت چاپ اول : ۱۳۹۱
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۷۴۴۸-۵۴-۳

انتشارات وداد: تهران - خیابان انقلاب - خیابان دانشگاه - کوچه آشتیانی
 شماره ۲۲ - واحد ۱ تلفن - فکس : ۶۶۹۵۸۸۹۵

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

خط و نگارش ایران همواره از جایگاه پر ارزش و محترم دولانی برخوردار بوده و هست و از افتخارات ایرانیان این است که همواره سرود علم و فرهنگ ادب بخصوص هنر که خط و خوشان ترین آن است در این قسمت از جهان بوده و هستیم. برسی سوابق این هنر شریف میل خود کویای این است که پیدایش خط بصورت مشرق و هنری آن به دوران پیش از خانیان به دوران دما میرسد. دوران خانیان عصر شکوفایی این هنر بوده و خوش لوح و کتیبه های باستانی توان پی برد که خطی سنی و پهلوی از خطوط پر رونق آن زمان بوده و نگارش آن بهت خوشنویسان آن دوره انجام یافته با سحر طوفانی خانیان گذشت زمان خط سنی رونق افتاده و خطوط دیگری مانند پهلوی و اوستایی جای آن گرفت.

در کتابخانه های آن زمان صد هزار کتاب وجود داشت که همه آنها بهت هنرمندان خوشنویس و نویسندگان آن دوره نگارش یافته بود و پیمان عصر ساسانیان بیش از یک میلیون نسخه از این نو کتابها که بهت سبک وجود سابقه و خوشان علم و ادب فرهنگ هنر بوثر و خط در این زمان بود و در فاجعه تانف اخیر کتابسوزی اعراب ایران آتش سوخت و خاکستر شد.

پس از پذیرش اسلام از سوی ایرانیان و تحمیل حکومت خلفای عرب (امویان و عباسیان) در این سرزمین علم و هنر خط عربی زبان هر نیز بعنوان زبان خط رسمی یوانی و حکومتی و فرهنگی در این آب خاک رواج پیدا نمود. خط عربی چنین بود که جز یک خط کوفی و نوعی از خط نسخ که سرود و بود و بیشتر از خط کوفی استفاده می شد و است که البته سابقه این خطوط نیز به قبلیان سریانیان میرسد. خطی که می نامیم بنام ثانی یا معتلی وجود داشته که بصورت کتیبه در بنا های مذهبی کار می رفته که نمونه های آن بسوزیم در آثار تاریخی و بنا های مذهبی بسیار قدیمی وجود دارد.

از آنجا که خط کوفی عربی پس از ساسانیها و ضعف و پیدایی بسیاری که در آن وجود داشت جو غلبوی هنر و فرهنگ ادب غنی و وسیع این سرزمین نبود. بنا به ای بزرگمرد بنام ابن مقبله شیرازی که وزیر ایرانی کی از حکام عباسیان یعنی المقتدر بالله بود با برگیری از روش و نوع و دانش سرشار خود بیش نمونه خط جدید ایرانی بوجود آورد. این خطوط که به خطوط ششگانه مشهور عبارتند از: نسخ - رفاع - تویق - ریحان

ثقت و محقق. از آنجا که خطوط مذکور در زمان حکومت اعراب ایران بوجود آمده و در خدمت آنان قرار گرفت و نگارش تنون عربی و بعضاً فارسی مخصوص نگارش نسخه‌های میثاق قرآن کریم و کتب دیات احادیث و دوحیه و چهلین کتب رساله‌های علمی و ادبی در آن دوران بوسیله دانشمندان ادیبان با خطوط مذکور انجام می‌شد متأسفانه اشتباهات و ترمیم و عوام بنام خطوط عربی مشهور گشت و هنوز هم قدرت خود باقی است. شاید گردش و نگارگری بر این بوده که بعد از اینها نسخه‌های باشد برای تولید زیباترین و گزینش‌ترین خط ایرانی که سعی می‌توان آنرا عروس خطوط ایران بلکه جهان نام نهاد و آن فرزند خلف فرمات نیز ایران یعنی خط نستعلیق می‌باشد خطی که همچون خورشید ماه شب روز بر فراز وسیع‌ترین قله‌های نین آب خاک می‌درخشد و زیباترین جلوه‌های هنر و ذوق ایران زمین از زندگی جادو دانه می‌بخشد.

در این که خط نستعلیق در چه زمانی و به دست چه کسی خلق شده است نظر صریحی نمی‌توان برآورد اما آنچه مسلم است این است که تپش از پیدایش خطوط شگانه مذکور به دست ابن محمد شیرازی، اثری که گویای جوانی خط باشد در دست نمی‌باشد می‌توان مان پیدایش آن را بعد از وجود آن خطوط جستجو کرد. آنچه که روشن است این است که خط نستعلیق امروز ما، در آغاز پیدایش به صورت بوده و فراز و نشیبها فراوانی را در مسیر کمال خود طی نموده است تا رسید به دست، و باز هم روشن نیست که توالی یکباره و ابتدا به ساکن داشته یا اینکه از ترکیب تغییر خطوط دیگری بوجود آمده است چیزی که مسلم است این است که، خواج تاج سلانی در دوره امیر تیمور که کانی از ترکیب خط رقا و توقع و یا رقا و نسخ خط جدیدی بوجود آورد که چون این خط بیشتر تعلق به نسخ داشت آنرا تعلیق نامیدند. از آنجا که بسیار معروف این خط می‌توان به امیر شیروانی بدان نام برود که وزیر سلطان حسین بایقرا بود و در این خط با ستادی کمال رسید. از دیگر اساتیدی می‌توان خواج احتشامی را نام برد که به خط تعلیق بدلیل راحتی در خواندن و شیرینی فراوانی که دارد و بدخلی زود توانست مورد استفاده فراوان بپایاند بطوری که بهشت نگارهای یوانی و کتابها و دیگر نوشتار ما با این خط انجام می‌گرفت تا اینکه در قرن هشتم هجری از خوشنویسان ایران نام. میر علی تبریزی

از ترکیب «خلنج و تعلیق» جدیدترین زیباترین ایرانی را که در ابتدا به نام «خلنج تعلیق» و بعداً تحت نام «خلنج تعلیق» مشهور گشت، بوجود آورد.
در اینجا می‌توانیم ببینیم که خود بهترین خط بود و یکه آن را تکمیل نموده برای آن قوانینی تدوین کرده می‌توان بر آن نظر نمود تا آنچه مستقیم
این است که پیدایش رواج این خط تحول انقلابی در فرهنگ ادب بهر ایران بوجود آورد و آنجا که دیگر خطوط ششگانه را هم که در آن
زمان از جایگاه پر رونق و برجسته بر خوردار بود تحت تأثیر خود تسر واد بطوری که خوشنویسان کاتبان نگاران مشهور آن دوران که بیشتر
تبریز و خراسان متمرکز بودند خط تعلیق را جایگزین خطوط دیگر نمودند.

بسی می‌توان خط تعلیق را عین سبکی و زیبایی فرهنگ ادب بهر ایران نامید این زیباترین، دل‌انگیزترین و جالب‌ترین
و قدیم‌ترین خط شناخته شده دنیا، شاید یکی از دیرینه‌ترین و بر بلندترین قله‌های زیبائی در جهان تسر گیرد.

البته گفتمی است که وجود و فراقتی فراوان گردنهای سبکی و سخت و ترکیب بنیاد و گسی سبکی می‌چیدای که در این خط
وجود دارد، آموزش آنرا برای افراد عادی شکل نموده شاید تنها انسانی قادرند که در فراگیری این خط تا به آخر دوم آورند و نتیجه مطلوب
بست آورند که در باخته و عاشق و شهیدای این سبک و وس باشند و در راه وصال این عشق بسیار مجنون و پرورنده و تسر واد و قلم برزند
پس از میرعلی تبریزی که قامت خط تعلیق را برافراشت، در قرن دهم سلطانی شاهی - پس از او میرعلی جروی، در
تکمیل آن گامهای مؤثری برداشتند، مشهور است که سلطانعلی شاهی شاهی حضرت مولای عالی را در خواب دید که آن حضرت می‌را خط
خوش و خوشنویسی تعلیم و ترویج فرمودند. بعد از این دو تن خوشنویسان دیگری چون - سید محمد شاهی، محمد حسین تبریزی، باباشاه و
دیگران در شرف و در تکامل و زیبا تر نمودن این نوع و سبکی بسیار ملاحظاتی بسیاری نمودند

قرن یازدهم فصل نویی را در تاریخ این سبک گشود. ظهور میرعماد که بهر نزدترین خوشنویس این سبک است، تعلیق را
فراز بلندترین جایگاه بهر خوشنویسی قرار داد. میرعماد، این پهلوان اساطیری خط ایران، این بزرگوار و آزاد و وارسته از برگ

و نه نگذاری شان قد تمندان صوفی - که عاقبت جان شریف از شمشیر خوش بر این آزادی نهاد و بیانه در زمین شمشیر بودن بر شاد عباس شد پس
با پر داز بر بال های قلم خضر خورشید که از قدرت جادوی شیرینی زیبائی فراوان دل اغیزی جوهره بود . تا جایی آید گرفت که یکپس را یاری میدن
بان نبوده است از وی شاگردان بزرگی چون ابوتراب . نورای اصفهانی گوهر شاد و فرزندانش . و دیگران بیادگار ماندند که همه در راه اعتقاد و رفیق
مهر خیز تلاشهای بسیار نمودند . پس از میر عماد . تماشانه حد و دو قرن بستعلیق گرفتار خواب آلودگی و رکودی موقت گشت .

قرن چهاردهم این بیداری عصر درخشندگی و شگوفائی دوباره این هنر فرار رسید . ظهور بزرگ کردی میگر بنام . میرزا غلامرضا اصفهانی
در دوران قاجار که میتوان این از میر عماد . ادراکی دیگر از پهلوانان ساطیری سرزمین خوشنویسی ایران - که میرفت تا دهم به اتهام بی اساس
به انگلیس . بدست ناصرالدین شاه . بهر شش میرد است او خود . میر عماد . گرفتار شود . بشمار آورد ، و شاگردان بزرگ معروف چون . میر حسن
میرزا ابراهیم تهرانی . و عماد الکتاب . باعث رونق دوباره این هنر عزیز ایرانی شد .

معروف است که کلمه پیش از پ ششده روز داشتی کرده که این خود بیست و سرشت خوبی و پیشکار . برای علامتدان این هنر باشد
وی شیوه نویی در این خط بنامند که نستعلیق امروز . تا اثر از همان شیوه است شیرازی و افغانی شیوه خوشنویسی کلمه بخصوص کتابت . بقدری بود که
توانست خوشنویس بزرگ و مشهوری چون عماد الکتاب ، که خود را پیرو میر . می دانست از روی خطوط وی شق می نمود . را به دنبال خود گشت .

یکی از شاگردان کلمه . سید مرتضی برخانی بود . پس از اینکه خود به درجه مطلوب سید باورش برزندان خود بهمت گمارد که نتیجه آن تقی
دوستاد بزرگ بزرگوار و هنر خوشنویسی حاضرین سرزمین می باشد . مرحوم استاد سید حسین میرخانی . و مرحوم استاد . سید حسن میرخانی . را
که بواسطه پدر . از شاگردان مکتب کلمه بشمار می آیند . میتوان از بزرگترین مشهورترین خوشنویسان دوران پس از قاجار نامید . از این بزرگوار
شاگردان بسیار خوبی بیادگار ماندند که امروز هر کدام از آنها خود از استادان بزرگ و مشهور این هنر بشمار می آیند .

از عماد الکتاب . که یکی از انحصاری کیست مجازات (ادعای قاجار) بود و مدتی را در زندان تبعید بسربرد . شاگردان خوب بسیار

مشور که هر که ام خود از استادان الامام عصر خود گشته، یادگار ماند که ازین نامستان مرحوم استاد کاوه - مرحوم استاد علی منقوری استاد
 و از مشورتین آشنایم بود. و بعد از شاکردان عماد الکتاب می توان از مرحوم - علی آقا حسینی - نام برد. شایان ذکر است که استاد بزرگوار و از چند نفر از
 جناب عباس اخوین - که این بنده کمترین سالک افتخار شاکردی کسب فیض از محضر ایشان ادا دارم - از شاکردان نامبرودی باشند که بواسطه ایشان مستوفی
 استاد اخوین از شاکردان عماد الکتاب بشمار آورد. هر چند که شیوه استاد اخوین متأثر از مکتب میر - و منحصر فردی باشد.

امروز جرات می توان گفت که تمامی خوشنویسان اساتید محترم این بسر چه آنان که بجهاد در قید حیاتند و به رونق و حفظ و تدریس این
 همت گمارده اند. چه آنهایی که تأسفاً در میان نمود و به رحمت ایزدی پیوسته اند از شاکردان کلمه و عماد الکتاب می باشند که این بزرگوار نیز خود با
 از شاکردان مکتب میر بشمار آمده و از پیشه خوشنویسان فیض او سیراب شده اند و بدینسان - میر و عماد میر چشمه فیاض و جوشان تسلیتی می باشد.

درو و بروان پاک تمامی خوشنویسان اساتیدی که در خاک خفته اند. از این مقلد شیرازی تا به امروز

سلام خسته نباشید به محضر پاک و محترم تمامی اساتید خوشنویسی که امروز در قید حیاتند و چون شمع فروزان

روشنی بخش منبر این مرز و بومند و می گویند که تا این بزرگانمایه و عکس نیای ایرانین افتخار این کمال

یعنی خطاریبای تسلیتی همیشه و همواره زنده و برون و پیاپی باشد.

عباس بهائی

.. ان شاء الله ..